ASIĘGANIE CZYTAJ

№ 286 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

פרייז 20 גראשען

Lodzer Tageblat

לאָדזער טאָגעבלאַט

רעדאַקציע אין אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אדמיניסטראַציע 10047.

22-טער יאהרגאַנג. | 10 grudnia 1929 r. | דינסטאג, ח' כסלו תר"צ.

א פאכמעניש רעגירונג פאדערט די אפאזיציע

בריף פון ד"ר שוויטאלסקי צום סיים-מארשאלעק

אפגעלעגט די זיצונג פון סענאט

א פאכמעניש רעגירונג פאדערט די אפאזיציע

בריף פון ד"ר שוויטאלסקי צום סיים-מארשאלעק

בעראטונג פון צענטראל־וד

היינט א זיצונג פון דער בודושעם־קאמיסיע.

אפגעלעגט די זיצונג פון סענאט

יידישער קאמוניסט ארויסגעשיקט פון תל-אביב

הויפט-ראט פון „ויזוואלענית"

דעפיס, וויליצקי קאנפעריר מיט אינער"ו-מיג. וועגען די יידישע הויזירער אין אויבערשלעזיען

בריף פון מיניסטער סקלאדקאווסקי צום סיים-מארשאלעק

אין דאנציג האבען די „האקענקרייצ-לער נישט קיין מזל.

מוראדיגע פאבריקס-שרפה אריף וואלטשאנסקא 27

די שרפה אויסגעבראכן שפעט ביינאכט אין בעדראט פיל וואוין-הייזער און די „ארט" וואַרשטאטן

שרעקליכע פאניק אין די וואוין-הייזער אויף וואלטשאנסקא 25, 27, 29 אוו 31 אוו די הייזער פון די נעבענליגענדע גאסען גראנסקא אוו זשלאנא

אויסארבייטונג און פערקויף

פון די נייסטע פאסונען

דאמען- און מענער היטען

ווי אויך נעהמע אז צו פאסאנירען

צו זעהר ביליגע פרייזען!

H. APPEL, Łódź

ul. Piotrkowska 60.

פערים צו שטרימף,

שקארפעטען, ווי אויך צו האנדשען א. ד. גל.

צו ביליגע פרייזען איז צו בעקומען בייא ר. קאלמוס,

נערוזאלימסקא 4.

א פאבריקס-זאל

ווערט געזוכט צו דינגען.

אפערטען אונטער „זאל" אפצוגעבען אין אדמיניסטר.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 34 יאהר מיין הייסגעליבטע פרוי, אונזער טייערע מוטער, שוועסטער, שוועגערין און טאכטער

נ"ע

בילה אשת ר' אברהם דוד הכהן לעווין

(פון דער היים ראגאושינסקא)

די לויה וועט פארקומען היינט דינסטאג, 1 א זייגער מיטאג פון טרויער-הויז, קילינסקיעגא 44, וועגען וואס ס'טיילעז מיט אין טיפען צער

מאן, קינדער, עלטערן און פאמיליע.

דאס רעכטסקאנסולענטן-ביורא „Poljus"

אין לאדז, פיעטריקאווער 34, פראנט 1 שטאק טעל. 160.35

געלייטעט דורך קוואליפיצירטע פאכמענישע קרעפטען

ערלעדיגט: רעקורסען, אדוואקאטישע, קלויזולעס, ביטעס צו דער אדמי-ניסטראטיוועך און קאמונאלער מאכט, וויי אויך ערלעדיגט געריכטס און מילימער-ענינים, אבמאכען, סטאטוטען, האנדעלס-קארעספאנדענץ, איבער-זעצונגען אין 6 שפראכען, וויי אויך אדמיניסטראציע פון הייזער און אלערליי אויפטראגען.

בעמ.: ס'ווערט אויך אויסגעקויפט פאטענטען דורכ'ן אויביגען ביורא.

וואַרשא (טעלפֿ.) נעכטען מיטאג זענען די מארשאלקעס פון סיים און סענאט אויפגעמאכט געווארען אויף דער צוגעשטימטער קאנפערענץ ביים מלוכה-פרעזידענט. צוישטיש איז אויפגעמאכט געווארען דער סיים-מארשאלעק דאשינסקי מיט אויפגעמאכטע קאפערענץ מיט דעם אהם אויסצורעכענען דעם מלוכה-פרעזידענט קען ער אפרופען דעם סיים-מארשאלעק דאשינסקי, מיט זיין אהבען אפגענומען 2 שעה מיט א פערטעל. דאס דער מלוכה-פרעזידענט אפגעהאלטען האט נישט אויסגעמאכט מיט סענאט-מארשאל זיימאנסקי. דאס אהט נעריהרט אז דער קאנפערענץ מיטן סענאט-מארשאל זיימאנסקי. דאס אהט נעריהרט נאך דרי קאנפערענצען אין שלאם האבען דרי מארשאלקעס פון סיים און סענאט ערקלערט פאר פרעסע-פארשטעהער אז זיי האבען אפגענעבען א פערפלויכטע מינג דעם מלוכה-פרעזידענט קען ער אפרופען דעם סיים-מארשאלעק דאשינסקי, מיט אזוי פיל מיטגלידער פון דער סיים-קאנפערענץ זאל ער האבען נישט מיט 1 שעה מיט א פערטעל. דאס דער מלוכה-פרעזידענט אפגענומען דעם פארשלאג פון דרי קאנפערענץ מיטן סענאט-מארשאל זיימאנסקי. דאס אהט נעריהרט אז באלד האבען פלענאריזבען פרוי-זשים דעם טאג פון דער קאנפערענץ.

בעראטונג פון צענטראל־וד

וואַרשא (טעלפֿ.) פאר די קאמפעטענצען פון מלוכה-פרעזידענט זענען אין שלאם האט דער צענטראל־וד נאך אפגעמאכט א בערעכטיגונג פרי צו נעבען דעם סיים-מארשאלעק די מעגלי-קייט אויפצורופען דעם מלוכה-פרעזידענט צו אונטערשרייבען און נאכמען פון סיים. דער קאמפעטענץ פון דעם וד-פרעזידענט איז אויפגענומען געווארען אין נאכמיטאג-זיצונג פון סיים. וואס אנבעלאנגט דעם מלוכה-פרעזידענט, איז ער נישט פארפליכטעט צו אונטערשרייבען אלע געזעצן, נאר ער קען אפרופען דעם סיים-מארשאלעק אז ער וועט זיך נישט אונטערשרייבען אונטער א געזעץ, וואס ער האלט פאר פארפאסונגס-ווידעריג.

א פאכמעניש רעגירונג פאדערט די אפאזיציע

וואַרשא (טעלפֿ.) עם נעהמען קלאר, אז אויף דער מארגענדיגער (הײַנטן) קאנפערענץ אין שלאם מיט דער מלוכה-פרעזידענט פערלאנגען, אז זיי זאלען אויך זיצן אונטער דעם פרעזידענט פון סיים, וועט דער מלוכה-פרעזידענט נישט קענען צו פרעסע אנגעהאלטען, אז זיי זאלען נישט האבען קיין אינפארמאציע פון דער פאגונג-קאנפערענץ אין וואס פון זיי האבען פארלאנגט, אז זיי זאלען אויך ווערען צוגעלאזען צו דער ארבעט פון דער קאנפערענץ.

דער מעהרהייט וואלט נאר געקענט נעמען, וואס עס זאלען אויך זיצן אונטער דעם פרעזידענט פון דער נאציאנאלער מינדערהייט, מוז זי וועלען אבער די ענגעלאסען, אז דער פרעזידענט האט אויפגעהערט צו זיין אונפארטייאיש. דערוועגען וועלען מאקו הענט פאלילו מוז די שמועסן פון די ענדערונגען אין דער קאנפערענץ אויף דער קאנפערענץ אין שלאם.

אפגעלעגט די זיצונג פון סענאט

וואַרשא (טעלפֿ.) הײַנטן האט נעזאל פארקומען די זיצונג פון סענאט.

צוליב די לעבט-ברענגדע מאמענטן וואס האבען זיך אבער דאס פיעטער זעהר נוך פערשפרייט און נעמומען בערעך הען אויך די שכנות'דינג וואוין-הייזער. צוויי אדער דרי הויזער זענען אויפגעבראכט געווארען פון דער פייער-ברענשט. צוישטיש איז אויפגענומען אז אין הויז נומער 1 שוין מיט א פערטעל. דאס דער מלוכה-פרעזידענט אפגענומען דעם פארשלאג פון דרי קאנפערענץ מיטן סענאט-מארשאל זיימאנסקי. דאס אהט נעריהרט אז באלד האבען פלענאריזבען פרוי-זשים דעם טאג פון דער קאנפערענץ.

עס זענען תיכף ארויסגעפאהרען פייער-מענער פון פארשידענע פלעצער. אין שלאם האט דער צענטראל־וד באשלאסען מכתח'ן בעשטמען א נייע דעזינפעקציע-קאמף. דער סיים וועל נאר, אז דער מלוכה-פרעזידענט זאל בעשטמען א דעזינפעקציע-קאמף. דער סיים-מארשאלעק דרי צו מעגליכקייט אויפצורופען דעם מלוכה-פרעזידענט, וואס נאכדעם וועט ער שוין קענען אונטערשרייבען אלע נעזעצן, וואס ער האלט פאר פארפאסונגס-ווידעריג.

בריף פון מיניסטער סקלאדקאווסקי צום סיים-מארשאלעק

וואַרשא (טעלפֿ.) אויך מיניסטער סקלאדקאווסקי האט זיך הײַנט נעזאמלט מיט דעם כוח צו לאנגען בריף צום סיים-מארשאלעק און בריף נוט דער מיניסטער אין דעם בריף, הגם ער און מעהר נישט פרעמיער שוויטאלסקי האט צוגעשיקט א בריף דעם סיים-מארשאלעק דאשינסקי. אין בריף שרייבט ד"ר שמועסקי, אז היות ער האט נעלטענט אין דעד פרעזידענט ארקלערט, אז ער סאלידאריזירט זיך פולשטענדיג מיטן פארלאמענטארישען קלוב אויפן נעביט פון סיום.

הויפט-ראט פון „ויזוואלענית"

אקצעפטירט די שטרוקטור פון זייו סיים-קלוב

וואַרשא (טעלפֿ.) הײַנט האט „ויזואלענית" אפגעהאלטען א בערעכטיגט אוג מער'ן פארזיץ פון פרעזעס מאלינאווסקי. נאכ'ן אויסהערען דעם רעפערעט פון פארלאמענטארישען קלוב אויפן נעביט פון סיום.

דער רוג. האט דער הויפט-ראט פון דער פארזיץ ארקלערט, אז ער סאלידאריזירט זיך פולשטענדיג מיטן פארלאמענטארישען קלוב.

דעפיס, וויליצקי קאנפעריר מיט אינער"ו-מיג. וועגען די יידישע הויזירער אין אויבערשלעזיען

וואַרשא (טעלפֿ.) דעם. וויליצקי איז הײַנט אויפגענומען געווארען פון סיניסטער סקלאדקאווסקי, מיט וועלכען ער האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ וועגען די הויזירער אין אויבערשלעזיען, נעריהרט וועלכע עם וועלען דארפ נעפינ-ירט ווערען א ספעציעלער קאמיסיע.

היינט א זיצונג פון דער בודושעם-קאמיסיע.

וואַרשא (טעלפֿ.) מארגען (הײַנט) קומט פאר א זיצונג פון דער בודושעם-קאמיסיע. אויף דער זיצונג וועלען קענען שוין ווינקומען פראצענט נישט בעהאנדלט ווערען, נאר בלויז מעגנישע פונקטען, וויי למשל, די אינפולזונג פון דרי רעפן.

יידישער קאמוניסט ארויסגעשיקט פון תל-אביב

ירושלים, 9 דעצ. (יטא) די מיניסטעראמיוויע מאכט האט ארויסגע-שיקט דעם קאמוניסטישען מוער יצחק חפשי, א שמענדינגען אינוואוינער פון תל-אביב אויף 1 יאהר קנס מבריה, וואס ער וועט זיך נעפונגען אונטער דער אויס-נושם נעפונגט ראגאזין, מחמת ער האט נושם נעווען גראגאזין, וועגען וואס עס האט רעלט זיך, בעת דאשינסקי האט נע-ערדט

בריף פון מיניסטער סקלאדקאווסקי צום סיים-מארשאלעק

וואַרשא (טעלפֿ.) עקס-פרעמיער שוויטאלסקי האט צוגעשיקט א בריף דעם סיום-מארשאלעק דאשינסקי. אין בריף שרעבט ד"ר שמועסקי, אז היות ער האט נעלטענט אין דעד פרעזידענט ארקלערט, אז ער סאלידאריזירט זיך פולשטענדיג מיטן פארלאמענטארישען קלוב פון סיום-מארשאלעק.

בריף, הגם ער אוז מעהר נושם פרעמיער, פירלט ער דאך פאר זיין חוב דערווייף צו רעאגירן און שמעלפט פעסט, אז דו בע-צויגט בעקומען זוערע לויגען לויט'ן בוך זשטעט אין עס זענען נושמע קיין ע"י-ווילונירטע און נושט-פרוווילונירטע בע-צויגט. ד"ר שוויטאלסקי האלט דער-וויי-טע, אז כאלעי אזא אונטערווילונג הונסט ציים רויפען אונרוהען און לאנד, וואס עם פאקט זיך נושט מוטן הויבען צוט פון א סיום-מארשאלעק.

דעפיס, וויליצקי קאנפעריר מיט אינער"ו-מיג. וועגען די יידישע הויזירער אין אויבערשלעזיען

וואַרשא (טעלפֿ.) דעם. וויליצקי איז הײַנט נעווען בעשעפטונג מיטן אונטערשטאט סקלאדקאווסקי, מיט וועלכען ער האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ וועגען די הויזירער אין אויבערשלעזיען, נעריהרט וועלכע עם וועלען דארפ נעפינ-ירט ווערען א ספעציעלער קאמיסיע.

אין דאנציג האבען די „האקענקרייצ-לער נישט קיין מזל.

דאנציג, 9 דעצ. (יטא) דער רעק-טאר פון דאנציגער פאלימעכנוקום האט פערבאטען די האקען-קרייצלער צו פער-זאמלען זיך אין דער אונווערזיטעט. ער האט ערקלערט, אז ער וועט נושט טאן קיין שום העזעם.

—0—

פערים צו שטרימף,

שקארפעטען, ווי אויך צו האנדשען א. ד. גל.

צו ביליגע פרייזען איז צו בעקומען בייא ר. קאלמוס,

נערוזאלימסקא 4.

א פאבריקס-זאל

ווערט געזוכט צו דינגען.

אפערטען אונטער „זאל" אפצוגעבען אין אדמיניסטר.

דאס רעכטסקאנסולענטן-ביורא „Poljus"

אין לאדז, פיעטריקאווער 34, פראנט 1 שטאק טעל. 160.35

געלייטעט דורך קוואליפיצירטע פאכמענישע קרעפטען

ערלעדיגט: רעקורסען, אדוואקאטישע, קלויזולעס, ביטעס צו דער אדמי-ניסטראטיוועך און קאמונאלער מאכט, וויי אויך ערלעדיגט געריכטס און מילימער-ענינים, אבמאכען, סטאטוטען, האנדעלס-קארעספאנדענץ, איבער-זעצונגען אין 6 שפראכען, וויי אויך אדמיניסטראציע פון הייזער און אלערליי אויפטראגען.

בעמ.: ס'ווערט אויך אויסגעקויפט פאטענטען דורכ'ן אויביגען ביורא.

די ענגלישע רעגירונג נישט געגעבן די אראבער

קיין שום פערפליכטונגען וואס שוואבן אף די באלפור-דעקלאראציע

ערקלעהרט דער אונטערשטאטס-סעקרעטאר איז ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 9 דעצ. (יטא) אויף דער תענמונגער זיצונג פון ענגלישען פארלא־מענט האט דער לובראלער דעפ. רושעמס ראמזשילר געפרעגט די רעגירונג צו האט זי געמאכט לגבי די צוזאגען פון־באלפורזגונג, וואס שוואבן אף די צאלרייך־דעקלאראציע אוז שאפן א מצב לוקסוס פון ועלכער עם אזוי קלויזלך רעם א"י־מאנדאט.

דער אונטערשטאטס־סעקרעטאר האט געענטפערט, אז אזוי "וויט־גיך" אוז גע־וען אויפגעקלערט די ענגלישע שטעלונג אוז מען קען דערוואכער נישט מאכען קיין שום אויספיהרונגען, וואס זאלען זיין גע־גען דער באלפור־דעקלאראציע.

דעפ. ראמשילר פרעגט ווייטער: צו די רעגירונג אוז גרויס דאס מיסצופרידן־שטעלען פון ווען א ערבישער דורכשניטס־ארבעטער פארדינט נאר 4 שילינג א טאג, ווען א ייד פארדינט 10 שילינג א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן 12 שעה א טאג, ווען א ייד ארבעט נאר 8 שעה א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן אין יעדער ארבעט, ווען א ייד קען ארבעטן נאר אין ספעציעלע ארבעטן?

אויף דעפ. ראמזשילר'ס פרעגעס ווייטער: צו די רעגירונג אוז גרויס דאס מיסצופרידן־שטעלען פון ווען א ערבישער ארבעטער פארדינט 4 שילינג א טאג, ווען א ייד פארדינט 10 שילינג א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן 12 שעה א טאג, ווען א ייד ארבעט נאר 8 שעה א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן אין יעדער ארבעט, ווען א ייד קען ארבעטן נאר אין ספעציעלע ארבעטן?

דער אונטערשטאטס־סעקרעטאר האט געענטפערט, אז אזוי "וויט־גיך" אוז גע־וען אויפגעקלערט די ענגלישע שטעלונג אוז מען קען דערוואכער נישט מאכען קיין שום אויספיהרונגען, וואס זאלען זיין גע־גען דער באלפור־דעקלאראציע.

דעפ. ראמשילר פרעגט ווייטער: צו די רעגירונג אוז גרויס דאס מיסצופרידן־שטעלען פון ווען א ערבישער ארבעטער פארדינט 4 שילינג א טאג, ווען א ייד פארדינט 10 שילינג א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן 12 שעה א טאג, ווען א ייד ארבעט נאר 8 שעה א טאג, ווען א ערבישער ארבעטער קען ארבעטן אין יעדער ארבעט, ווען א ייד קען ארבעטן נאר אין ספעציעלע ארבעטן?

ארץ ישראל זענען געמאכט געווארען אין בכלל נישט געמאכט קיין צוזאגען מצד דער רעגירונג פאר די א"י ארבעטער

אינטערנאציאנאלע קאמוניקאציע-אויסשטעלונג איז פויזען.

(ה) פון 6 יולי ביז 10 אוגוסט 1930 וועט אין פויזען פארקומען אינטערנאציאנאלע אויסשטעלונג פון טרוסמושער קאמוניקאציע. די אויס־שטעלונג וועט זיין אונטער'ן פראטעקט פון מלוכה־פרעזידענט. דאס פראגראם פון דער אויסשטעלונג אין אינגעמיטלט פון דרעי מוליאן: אלגעמיי־נע קאמוניקאציע (באהן, שיף, וועגן, פאסט, טעלעגראף, טעלעפאן אוזראדיא) וויסער אלץ ארט אויסשמעלונג פון טרוסמושער קאמוניקאציע. די אויס־שטעלונג וועט זיין אונטער'ן פראטעקט פון מלוכה־פרעזידענט. דאס פראגראם פון דער אויסשטעלונג אין אינגעמיטלט פון דרעי מוליאן: אלגעמיי־נע קאמוניקאציע (באהן, שיף, וועגן, פאסט, טעלעגראף, טעלעפאן אוז ראדיא) וויסער אלץ ארט אויסשמעלונג פון טרוסמושער קאמוניקאציע. די אויס־שטעלונג וועט זיין אונטער'ן פראטעקט פון מלוכה־פרעזידענט. דאס פראגראם פון דער אויסשטעלונג אין אינגעמיטלט פון דרעי מוליאן: אלגעמיי־

טעקסטיל-מאשינען פון לאדז געני־סען פון הנחה-טארית.

(ה) צוליב דעם געהעלפערמען פראס־מארוף אויף די באהנען, זענען אויך א סך ארמוקלען, וואס ווערען אויסגעלאזט פון ארויס־פיהרען קיין זשרזש, אוז פון דארט ערשט עקספע־דירען ווייטער.

דערווייגען האט א דעלעגאציע פון דער לאדזער האנדלס־קאמער אינטערוועניר־ט פון קאמוניקאציע־מיניסטער. א דאנק דער אינטערוועניר אוז אויך לאדז פאר־שווינט געווארען צו די הערמאנטע הנחה־סטאציעס.

פאר'ז רבנים-צוואמענפארן אין ליטע.

קאוונא, (יט"א)

אין די נאהענטסטע טעג ווען דא פארקומען אנ'אלליטווישער רבנים-צוזא־מענקונפט, אויף וועלכער עם ווערען באהאנדלט ווערען אקטועלע פראגען פון לימודישען יזדעניטום בכלל אוז וועגען דער לאגע פון די רבנים אין ליטע בפרט.

אויפן צוזאמענקומען ווערט מען מיט גרויס אונגעדולד, ווייל עם דערף אויך אויפגעקלערט ווערען די פראגע וועגן מיליטער־דינסט פון רבנים אוז ליטע

די סאציאל-דעמאקראטישע פארטיי ווידער לענאל אין ליטע

קאוונא, (יט"א)

דאס לומווישע רעגירונג האט בעשלא־סען ווידער צו לעגאליזירן די סאציאל־דעמאקראטישע פארטיי אוז לעגאל־יזירט אויך אין לומווישע יודען, מעהרסטענס יונגע לוי.

לאדזער פאבריקעז וויל'עז יום'טובז פון וויהנאכטען ביז האלב יאנואר

(§) פון דעם 23 ביז דעם 29, ד. ח. דאס הינטס אין דער צייט פון ווייהנא־כטען, וועלען די לאדזער מעקסטיל־ארבייטער אפשטעלען געצלוך זויער ארבייט. א טייל פאבריקען וועלען גאנץ זוגעמאכט זיין: דער פאבריק פון ווייסע ווארג, וואס ארבעט אויף אלע מעשינען אוז אפאראטען, וועט ניט ארבעטן פון דעם 23 ביז דעם 29 אינקלוזיוו. אבער ערשט צוריק אנהויבען ארבייטן וועלען זי נאר דעם 30 דעצעמבער, ווייל דעם 29 איז דער לעצטער טאג פון דער וואך. אין דער פאבריק פון ווייסע ווארג ארבעטן מער ווי 1000 ארבייטער.

פון ווייהנאכטען ביז נייעם יאר

דער פאבריק פון ווייסע ווארג וועט ניט ארבעטן פון דעם 23 ביז דעם 29 דעצעמבער אינקלוזיוו. דער ארבייט וועט אנהויבען ווידער דעם 30 דעצעמבער. אין דער פאבריק ארבעטן מער ווי 1000 ארבייטער.

די „ערשטע הרוגים" אין פאטאלען פרייטאג

וויטערדיגער פערהער פון די אראבער אויף דער אויספארשונגס-קאמיסיע

ירושלים, 9 דעצ. (יטא) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער פרוי־שער אויספארשונגס-קאמיסיע האבען ערשטע פארשוינס אויף דער אראבישער פארשטעהער בעמיהס אויפ־קלערונגען, אז די ערשטע הרוגים אין פא־לעסטינע, דעם 23 אויגוסט, זענען געווארן אראבער, וועלכע זענען דורך יידן. ערשטע ארויסגעבן פון ירושלימער רבנים-קאמיסיע, אז די ערשטע הרוגים זענען יידן, ווען דער ערשטער אראבישער פארשטעהער האט אויסגעזאגט, אז דער ערשטער הרוג איז אן אראבער.

ד"ר האדשאר: „אלאה אין אונזער נאם אין מאכמער אין זין נביא". אין דער זעלבער צייט האט דער ערזת גע־זאהן, וויי עם אין אראפגעפאלען עפעס א נעגעגשטאנד פון'ס חאך פון דער סלא־נזמער ישיבה, וויבאלד האט עד געזוהן, וויי א הער אין א העלץ אבצוג האט גע־קומפט מיט אן'ארבער, וועלכען עם זע נעזוי געקומען צו'הולף אנדערע ארבער, אין אזוינע פון זיי האט הער ארבע נעשטאנדען א שטולפט אין הער פלוצ־צ־ציג צוויי יודען אין געוואלד א מהומה זוי האבען ארבענגערופען דעם פער־וואגרעמטען אונ'ס בנין פון דער ישיבה אין פערמאכט הונטער זיך די טיר. אזוי ארום האבען זיי זיך נערמטעווט די אנדערע יודען ועגען ארוים נאנץ. עם האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, אז דער ערשטער ארוים־נעקומענער איז געווען דער שוואגער פון דער יידישער פאליציי־מאן.

ארוו. סטאקער: וועו האט איהר נע־זעהן די ערשטע הרוגים?

ערזת: 3 א זייגער נאכמיטאג, וועו איך בין ארבן אין מתים-שטופעל האב איך דאס נעזוהן פון זוי הינטס מאר־קער.

סער מערימאן ווייל בעם פערהער פון ערזת בעזונדען, אז די רעגירונג האט נעווארנט, אז עס וועלען פארקומען אוי־רוהען. ער פרעגט דעם ערזת, צי דער פארשטעהער פון קלעננס אין זייערע פאמיליין-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות:

T U Ż

אין לאקאל אויף נני-ציגעל-נאס 61 דארפען זיך צושטעלען די רעזערוויס-טען פון יאהר-נאנג 1902 די וועלכע מיסאריאס וואס זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות:

A — Ż

ארוו. סטאקער: וועו האט איהר נע־זעהן די ערשטע הרוגים?

ערזת: 3 א זייגער נאכמיטאג, וועו איך בין ארבן אין מתים-שטופעל האב איך דאס נעזוהן פון זוי הינטס מאר־קער.

סער מערימאן ווייל בעם פערהער פון ערזת בעזונדען, אז די רעגירונג האט נעווארנט, אז עס וועלען פארקומען אוי־רוהען. ער פרעגט דעם ערזת, צי דער פארשטעהער פון קלעננס אין זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות:

T U Ż

אין לאקאל אויף נני-ציגעל-נאס 61 דארפען זיך צושטעלען די רעזערוויס-טען פון יאהר-נאנג 1902 די וועלכע מיסאריאס וואס זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות:

A — Ż

זאמעל-אקציע פאר'ן בוי פון א גרויסער תלמוד-תורה איז לאנדאן

לאנדאן, (יט"א)

אין סאוות-האמפטעד איז דא פארנא־מען די פינאנציעלע שרעקנונג פון דער ואמעל-אקציע פאר'ן בוי-האנד פון דער גרויסער תלמוד תורה אין לאנדאן. דער פארזיצער פון דער פינאנציע, לארד משעם, האט אין זין דערצו צוו. אנד־אנגעוויזן, דאס אפט קומט אוהם אויפ'ן נדאנק, או די שטרעבונג צום מאמער־יעלען גשמיות א פראקטישע צו צו לויפן גרויסע קאפיטאלן פאר תורה אוז משנה־לוזען לעבען. די דאזיגע פארזוכען צו פארבינדען דעם תלמוד תורה מיט א שרעקליכער דערנידרי־צונג דער נאנצער מנשהטס. די אויפ־נאבע פון די תלמוד-תורות איז נעגען־ווארטיג די דאזיגע פראקטישען. די יודען קומען פון מזרח אוז די אונמענטוקטיט פון רעליגיעזען לעבען פארבינדעט זיי מיט די מזרח-פילקער. די יודען האבען צו שרפיהלען זייער רעליגיעזען מוטיו, וואס אין אויסגערוקט נעווארען דורך נבואים. עס איז נאראקטעריסטיש פאר די יודען, דאס די יודישע קינדער בעזונדערס חוץ די אלגעמיינע שול אוז די אונטערד-שהאן אויף די יודישע רעליגיעזע שולען, דערוון קומט צום אויסדרוק זייער דראנג צום וויסען.

אריבערגעהנדרונג צום א"י-אויפבוי

„ארטז" הויבט אן שפילען

ערשטער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז „SPLENDID"

היינט אוז וויטערע טעג!

פענאמענאלער נעזאנג-קלאנג-פילם, וואס בעצויבערט די נאנצע וועלט

דער זינגענדער ריז

דראמע פון א ליץ, וועלכער מוז ווילען דעם המון אין דער צייט, וועו דאס הארץ פלאצט איהם. געזאנג-קלאנג-פילם, וועלכער ווערט שוין חדשים-וויי־ניי אילוסטרירט אין דער נאנצער וועלט — נעזאנג-קלאנג-פילם, וועלכער ווערט שוין 3 חדשים דעמאנסטרירט אויפ'ן קינצ-עקראן „ספלענדיד" אין וואשא! נעזאנג-קלאנג-פילם, אין וועלכען די טיטעל-ראל קרעאירט דער בעקאנטער וועלט-אקטיאר

AL JOLSON

דער אנבאט פון די מאסען פון ביידע וועלט-טיילען, דער זינגער מיט א סאמעטענער שטימע געוויפען „פילם-שאלאפין". — ריהרענד ביז טרעהרען מיט אל יאלסאנס פארטנער איז דער יונגסטער וועלט-אקטיאר נעוויפען „Sonny Boy" (זונעלע) וועמענס נאמען טראנט דאס לידעל, וואס וועלט איצט נעזונגען און נעשפילט דורך נאנץ אמעריקא און איראפא.

אויסער דעם: דער בעריהמטער איטאליענ. טענאר **Benjamino Gigli** אין דער בעקאנטער מאסקאני-אפערע Cavaleria Rusticana די פילמען ווערען אילוסטרירט אויף די אפאראטען פון דער וועלט-בעריהמטער פירמע Western Electric Company

אנהייב פון די סעאנסען: 5.45, 7.45 און 10 אוועגד. — די קאסע איז אפען פון 12—2 און פון 4 נאכמ.

קאנטראל-פערזאמלונגען פון די יאהרגענג 1904, 1889 און 1902.

היינט דינסטאג, ד. 10. דארפען זיך צושטעלען צו די קאנטראל-פערזאמלונ־גען אין לאקאל נאוונ-טארגאוונ 18 די רעזערוויסטען פון יאהר-נאנג 1889 קא־נאריעס A, C, D, אין C איינס, C צווייי) וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דעם 2, 3, 5, 8, 9 אין 11 קאמי־סאריאט אוז זייערע פאמיליין-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות:

A — Ż

מערגען, דארפען זיך צושטעלען צו די קאנטראל-פערזאמלונגען אין לאקאל נאוונ-טארגאוונ 18 די רעזערוויסטען, פון יאר־נאנג 1889 (קאטעגאריעס A, C, D, אין C איינס, C צווייי) וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דעם 2, 3, 5, 8, 9 אין 11 קא־מיסאריאט אוז זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט אותיות W

אין לאקאל אויף בייע-ציגעל-נאס 61 דארפען זיך צושטעלען די רעזערוויסטען פון יאהרגאנג 1902 פון 13 קא־מיסאריאס וואס זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

A — Ż

אקטונג, סוחרים!

דער לאסס-אויסמאביל-פערקויף פון דעם איבערל בעקאנטען עקספעדיציע-הויז

שלמה נאלדמארן

לאדז, פיעטרי'קאווער 26 | וואַרשא, נאלעווקי 13

טעלעפאן 116-47 | טעלעפאן 209-07

מאכט בעקאנט, אז פון דעם 1-טען דעצעמבער ד. י. אין די

לאסט-אויטא-קאמוניקאציע בעדייטענד פערגרעסערט

יעדע 2 שעה נעהט אב א לאסט-אויטא

פון לאדז נאך וואַרשא וויי אויך פון וואַרשא נאך לאדז

די טראנספארטען זענען אסעקוירירט מיט דער פולער פערזיכערונג.

טראנספארטען ווערען אנגענומען פון קלענסטען קוואנטום אן.

אלע סחורות ווערען דעמזעלבען טאג רעיעלט צוגעשטעלט צום קונדע א הויז.

רעיעלע בעהאנדלונג! | סאליד בעדינונגען! | קאנקורענץ-פרייזען!

הייַנט אוּן וויטערע טעג!

די קרוין פון דער פילם-קונסט

„מעטראפאלים"

בריגידא העלם

דער מעכטיגסטער מאנומענטאלנטער פילם פון דער ביז אהעריגער פראדוקציע פון וועלט-קאנצערן. רעאליזירט דער געניאלער פרידעריק לאנג. אין דער הויפט-ראל:

דער פילם, וואס איבערשטיגט די רייכסטע מענט. מאנטאזיע

דער נאהענטסטער — פראגרעס: — „ניבעלונגי"

לאדזער טאגעבלאט

ד"ר רידזשמא" נפתלי-ן פון 6 ביז 7 אין אמעד.

נישט בעשטעלט מאנוסקריפטען הערן נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: Łodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפענען: רעדאקציע 10057. אדמיניסטראציע 47 100

רער יום-טוב אין לעטלאנד
פון דער קולטור-אויטאנאמיע

דעם 8-טען דעצעמבער 1919 האט לעטלאנד דורך א ספעציעלען שול-גע-
זעץ געזיכערט די קולטור-אויטאנאמיע פאר איהרע מיעוטים-פעלקער, האט זיי
די מעגליכקייט אויסצובויען זייער שול-וועזען אויף נאציאנאלע יסודות און דורך
אינצנע נאציאנאלע פארשטעהער פערוואלטען מיט אלע קולטור-ענינים.

ניט ן דאזיגען געזעץ האט די לעטלענדישע דעמאקראטישע רעפובליק גע-
וויזען פאר דער גאנצער וועלט, ווי מען קען אייגרעגולירען די בעציהונגען צווי-
שען די פערשידענע פעלקער אן מלוכה, אז עס זאל זיך נישט פיהלען דער
דרוק פון דער מעהרהייט און דער מינדערהייט און אז פארן געזעץ זיין
לייכבערעכטיגט נישט נאר די בירגער-יחידים, נאר אויך די פערשידענע פעל-
קער פון לאנד.

דאס געזעץ פון 8-טען דעצעמבער האט יעדע נאציע פון לעטלאנד בע-
זונדערס מיט די רעכטליכע מעגליכקייטען, און מיט די געהעריגע פינאנציעלע
מיטלען אויף צו שטארקען און אויסשפרייטען איהר נאציאנאלע קולטור און, דער
ציקל, דערמיטען דאס יונגען דור אויף שפראך און גיסט פון דער
נאציע.

אלע מלוכות, וואס זענען אויפגעקומען נאך דער וועלט-מלחמה, זע-
נען געשטאנען אויף דער הויך פון היסטארישען מאמענט און האבען זיך א מוסר
ארויסגענומען פון דער מוראדיגער פערגאנגענהייט. געווען אזעלכע פעלקער, וואס
האבען תיכף נאך גאר כרישער פערשקלאפטקייט אין זענען אליין געווארען אונ-
דערדריקער פון מיעוטים-פעלקער.

מיט א גזונדען דעמאקראטישען מלוכה אינסטינקט האט לעטלאנד אויס-
גענוצט די דאזיגע שטרויכעלשטיינער און, פערשילטענדיג די צארישע צייטען
זאל זי פראקלאמירט די פריהייט פון נאציאנאלער עטווייקלונג פאר אלע פעל-
קער פון לאנד.

דערמיט האט די יונגע לעטלענדישע רעפובליק גלייך אין אנהויב פון
איהר גרינדונג בעוויזען פאר דער וועלט איהר מארשלישען זכות הקיום און
זאל זיך געשאכטן אין די מיעוטים-פעלקער גלייכבערעכטיגטע מיט בויער און
איטשעפער פון איהר מלוכה-לעבען.

אט אזוי איז דאס שוי-געזעץ געווארען א יסוד פון דער רעפובליקאנישער
נעזעלשאפטס-ארדענונג, און סיי די לעטישע מעהרהייט, סיי די מיעוטים-פעל-
קער קאנען זיין צופריעדען מיט זייער רעזולטאטען.

אויפן ארט פון נאציאנאלען קאמף אין נאציאנאלע רדיפות, האט דאס גע-
וען בשאפען אין לאנד נאציאנאלען שלום און נאציאנאל-קולטורעלען געווינט,
וואס נאציעס מיהען זיך אויפצוטון וואס מעהר אין פרט פון קולטור און
זערמעסטען זיך איינע מיט דער אנדערער מיט זייערע קולטורעלע דערגרייכונ-
גען.

דורך דעם געזעץ פון 8-טען דעצעמבער זהען די לעטישע רעפובליק געווא-
רען א גרויסער עלטערן-פערבאנד פאר אלע איהרע קינדער פון די פערשידענע
לשונות און טראדיציעס.

ו. לאצקי-בערטאלדי.

אנ'ארבייטס-פאבאר אנשטאט מיליטער-דינסט

אזא נייעס איז איינגעפיהרט אין בולגאריען

אין די קרייזען פון דער פעלקער-ליגע פאלגט מען נאך מוט א הופשען אונטער-
רעם דעם עקספערימענט, וואס אין פולגאריע-
יען מאכט מוט אויפ דער נעצווא אונגע-
נער „ארבייטס-ארמעע", וואס פערנעמט
דאס ארט פון נעווהנלעכען מיליטער-
דינסט.

פאציפיסטען פון אלע לענדער זענען
דעלסט צופרידען מוט אט דעם עקספע-
רימענט. זיי בעטראכטען בולגאריען אלס
וועג-וויזערן פאר די אלמע רשע-הנגען
אין דעם פרט פון פערביטען דעם מיליט-
טער-דינסט אויף א נוצלעכען צוועלפען
דינסט, וואס שפאנט אנן די יוגענד אויף
נעווהנק מערמונגען צו דינען זייער לאנד
אויף א העכסט פרידלעכען שטענדער, פאר
די ארבייטער, אין אינערהויפ פאר
דער ארבייטער בעוועגונג, האט דער ערי-
ג נאר אנדערן אונטערשטיצונג פון עם
עקספערימענט זאל קאפורט ווערען אין
די מעהר עגזעלוסיוו לענדער אין עם
זאל נשאפען ווערען א צוואנגס-ארבייט
פאר עקזעקוטיוו ארבייטען, וואס זאל
זען אונטערוארפען א מיליטערישער
דיסציפלין, וועט די ארבייטער בעוועלקע-
רונג דערפון זוכער לערנען, וועל אוא
אינפיהר וועט בערויבען א סך מעגשע-
פון בעשעפטיגונג אלס פריוט ארבייטער
מוט א מגנשלוען לוין פאר זעהר מיט.

נאר בזו וועלט עם אין אנדערע ור-
נות וועלען זיך פערפוקען אויף בולגא-
יען, איז וועהרט צו בעקענען זיך מוט דעם
עקספערימענט, וואס וועהרט דאס גע-
מאכט פאר די לעצטע נען יאהר. א שט
קעל בעקאנשאפט מוט דער דאמוקע-
ראטיע וועט זיכער צוגוץ קומען דו,
וואס אונטערסוכט זיך מוט ארבייטס-
עניגס.

די בולגארישע יוגענד פון מולומער-
עלמער מיליט זיך אין קלאסען, וואס
דאדפען דונקו דאס לאנד צו פיר אין 8
הרשים, אין אין א קלאס, וואו צוליב
נעווינסט פערזעגלונג אויסגעלאזט אין בע-
דעדפענוש. די פרעמדלענדי-
שע קינדער קאפערמוטיג זיך
אנגעהויבען צו דינען זיך
בעזונדערס יסודות; אויפן יסוד פון דער
אנגעהויבענע „פערברודערונג" מוט די
בעזונדע דעמשע פרוען אין עגלישען אקו-
פאציע-מוילמער, האט זיך נישט קומט
געבראכט קיין שוועריגקייטען צווישען
פון קלעניע פישטשענדיגע יאשעלדע... הוי-
שוערער מיליטער-דינסט אין בולגאריען
צו פערלענגערן מיליטער-דינסט אויף א
נעווהנליכען ציוויל-לעבען. וואס אין אי-
רען פראקטיק, ווי מען זעהט, אזוי
פיל מיטלען א נעווהנליכען מיליטער-
דינסט פערלאנגט, אזוי פיל מיטלען
ווערען אויך פון דער רעגירונג צוגע-
שטעלט צו דעם עקספערימענט.

די מעשה דערפון אין אזוי: מוט 10
יאהר צוריק, ווען דאס רחמנות-לאנד אין
בעזונדעש נעווארען מוט די נאדנוזאנען
פון פראנציוזישען אין עגלישען שוץ-
מוט זעלבסט, וואס אין אי-מרשוש, אי
מרוישינג אי פוקאכאמ. דער דאזיגער
פראבלעם אין שוין אפילו נעקריגט גע-
ווארען מוט דעם העכסט אויסערלישע
נאמען: „דער פראבלעם פון די 15 מוי-
זשנד ממזרים". אין נאנץ דעמשלאנד
רודערש זיך אויצ מוט דעם דאזיגען
פראבלעם אין האלט שיער נישט פער-
וואנדעלט צו ווערן אין אנ'אינגערנא-
ציאנאלען ענין מוט אומטערוועלטיגען אין
פראצעסען.

די מעשה דערפון אין אזוי: מוט 10
יאהר צוריק, ווען דאס רחמנות-לאנד אין
בעזונדעש נעווארען א נעווהנליכען שוץ-
מוט זעלבסט. וואס אין אי-מרשוש, אי
מרוישינג אי פוקאכאמ. דער דאזיגער
פראבלעם אין שוין אפילו נעקריגט גע-
ווארען מוט דעם העכסט אויסערלישען נא-
מ

די שענסטע זייגערס אין דער וועלט

צו בעקומען אין אלע בעסערע זייגער־מאכער־געשעפטען

לאדזער כראניק

שמרענע כאנטראל

איבער נייע בוי־ארביטען.

(§) אין צוזאמענהאנג מיט דער גרויסער בוי־קאמפאניע אויף זשערמאק 65, האט די בוי־אפטיילונג פון מאנטראק בעשלאסען שוין פון די וואך אן צוצוגיין צו קאנטראלירן די הויזער, וואס ווערן ארויס נעפוים אין שמאק. אזוי־פיל מונדעסטעס דאפאקט, וואס קען שוין יעצט ארויסגעבן דעם נומער.

אנשטעענדע כראנקהייטן.

אין משך פון פאריגער וואך זענען אין לאדז פערצענטורט געוואָרען 21 פויל־מיזאמען. 26 אנגינע, 38 דיפטעריט 80 פאלען פון מאלקן און 4 פאלען פון דער רויט־קראנקהייט.

פון „וויזא"

מאריען מימוואך ווערט אין לאקאל פון „וויזא", פושע־אוד 2 פארקומען א פאר לעזונג פון פרעמ. בראנדשטעטער אויף דער טעמע: „הונגע פלעם יוד".

נאכט־דיזשורען אין די אפטייקען.

פאולאווסקי, פעטרי־קאוער 309; חאסקערע, נלוכנע 50; נלי־באוסקי, נא־רושאוויטש 4; שוסקעוויטש, קאסערנק 28; נארעמא, פאמא־סקא 10 אין פא־מאש, פלאץ קאשטשעלנע 10.

2 יאהר נאכ'ז טויט פון איהר מאן, דערוויסט זיך די פרוי, אז זי ווארט אנ'אלמנה.

אין יולי פון יאהר 1928 איז אין לאדז פלוצלונג געשטאָרבען אויף דער נאס אי־אוועקאָנטער. יוד. „חסר של אמת" האט דעם אויפגעקאנטן געבראכט צו קבורה אין פערעפנטלעכט אין די צייטונגען א פאמאראפיע פון בר־מינן אבער קיינער האט אוהם נישט דערקענט נעכטן אין קהילה־מוזיאום. אין „חסר של אמת" א פרוי איז בעקומענדיג די פאטא־גראפיע, האט זי: אין דעם פערשטאָרבענעם איהר מאן וואלף גרונ־שפאן.

די פרוי דערצאלטע, אז זי איז מוט איהר מאן ווארשא געלאבט א מעגש, וואס האט נעוואלט מאכן צו־גלער עמליכע פא־ציעם פון דער פורמע „בארסט" איז זגערזש. אזוי ווי די גבים האבען אויך ארויסגענומען פון דער קאסע די פא־ציעם פון דער דערמאנטער פורמע, האט מען יענעם פארשוין געזוכט. אויפן צוזאמען אין ער האט נעוואגט, אז ער האט די אקציעס בעקומען אין דער „מילנה" פון א געוועזענע באגדאנסקע.

די וואדשוועזער פאליציי האט תיכף ארעסטירט די פרוי באגדאנסקא, זי האט אבער געלייקענט שמועס אין בזיון. די פא־ליציי האט זי אבער מרעץ דעם פער־שיקט קיין וואדשוועזער „פא־משטשק", נושט דערפאר, ווייל זי איז אזוי אינטערעסירט דער ארבעט, נאר מחמת אין דער הענט איז דער מאן הגי־נרוג, בזמן און מען קען פון אוהם נושט אויסשטיין.

וועלכע פון די דאזיגע פון וועגען זאל א קאמאנדאנט מעדעל הענט צו מאג אין סאוויעט רוסלאנד זיך אויסקלעבען? פאניע'ן איז שלעכט. זי האט ליב אוהר קאמאנדאנטשער ארבעט. זי האט ליב זיך קהלן אין דער קאמאנדאנטשער „יאטשיקא", אבער זי האט אויך ליב אוהר יונגערמאן אין אוהר מאן ווייל דוקא, אז זי זאל ווערן א מוטער. ער ווייל בשום אופן נושט דערלאזען, אז זי זאל זיך מאכן אנ'אפערציץ נושט צו קינדער.

אבער פאניע האט ליב פרוהטט און מוט א קליין קינד איז קיין פרוהטט נישטא. פאניע האט ליב זיך קאכן אין מרעמע אויף דעם נאנצען לעבען.

א „גלוקליכער צופאל" דאטעוועט זי. אוהר קינד שמארבט. פאניע איז צוריק א פרעסער מענש. אוהר פראבלעם איז נעלעזט. זי איז אי מוט אוהר מאן, אי צוריק בי דער „יאטשיקע".

אבער גלוקליכע צופאלען זענען נושט אוא אפטע ערשיינונג. בי דעם נרעם־טען מאן מעל יונגע קאמאנדאנטשע מופער־ס שטארבען דאך נושט זעלטע קינדער. וואס־זשע בלעבט זי צו מון? איז אפשר איז זי נערלעם? אפשר איז בי־מער צו מון, וויל זי זאגט: — זיך בי־נענענט, זיך אנגענעמען איז — זיך צוגענגען?...

נון. מוט קאמיע'ס ווענען קען מען אויך ווייט נושט נעהן. קאמיע קען קי־נעם קינד גלוק נושט נעבען. איז זיך אלטן נושט. נושט אומזוסט לויפט אוהר פרעמד אנדרש פון אוהר וי פון אי'אנשוקענוש. נושט אומזוסט הויבט זי אלטן אויך אן צו צוויפלען איז אוהר אינענעם אוך.

דאן איז אפשר ליליע נערעכט? אפשר איז מאקע די גלייכמוט זאל צו נעמען איז אויסוויען ד יגעזעלשאפט־ליכע ארבעט אויף א שטילען רוהיגען פאמיליען־לעבען, מוט א מאן, מוט קינ־דער. מוט א הענוש הויז, מוט א קוך, מוט א נעמוטליכען, הערפסטיגען, שוואנע, ווען וויסט זיך עס בליבען אויבער די מאסקווער מוזיקעלע נאסטן, איז אנגעמע פילע שוך מוט בלאטע? ווער דערף נאך אין די הונטערגעלעך, — ווייס פון מוליוצע, וואו אין א טיג־קעלען רעג קען מען כאטש א בוואוסט־זיגנען קלאפ פון א נושט־בוואוסט־גע־זען דעקלאסירטען שלעמעל.

אין דען נושט העכער אין אוא שוואנע צו זיצען אין דער הענט, אין א וואריאנט צוויי, בי א גלעזעל רוסישע טי אין נעמוליכע קאמוניסטישע יונגע מיידלעך. פיר פערשידענע בוכער, מוט ווען־שע בוכער רוסישע שפראך.

פאניע, — די נעטרעטע יונגע קאפי־נוסטקע, וויל סנעפונע זיך אויף דער שוואלע פון אונטערנאנג צוליב דעם, וואס זי דארף ווערן א מוטער.

קאמיע, — די קאמפוסטישע אונ־טשלונענסקע, וויל האלטן, אז מענער אין ליבע זענען נאראנים, אין אז מען קען זיי בעטטן, אזוי ווי נאן־סענסע.

ליליא, — דאס מיידעל, וואס אין שוין מיר פון קאמוניסטישע ארבעט אין נעהט אוועק אין האט פשוט חתונה אויף דעם אמאליגען הענוש אריסרעכט.

אין פאניע פלאנט זיך מוט דעם נע־מאנצע, — דאס מיידעל, וואס פע־ליקס ארויסצוקריכען.

וואס־זשע איז שלעכט מוט דער סא־ויעטישער יונגער? פארוואס מוז זי דוקא זוכען א נעטם לעבענס־שטעלונג? אויף די דאזיגע פראגען וויל אונזער מיטאַרבעטער מקוה • קרעמער פון זאכאדני 56...

דאס איז יודישע לאדז פערמאנט נאך, נעלויבט זי נאט, אז'ס נאך נישט קיין סאוויעט רוסלאנד. אבער אויך דא ווערט שוין פיל גערעדט וועגען דעם, וואס מען קען אויף דער ווייט־פון־מאסקווער מוזיקעלע שפילען. אין דער פאבריק פון ביקעלס, וואו מען מאכט פאר־שידענע פאסונען פון פאפיר, ווערט שוין אפט אויפגעפירט אן אפעראטע, אן אפעראטע, וואס מען האט אויף דעם נאר נישט קיין נוט. אין דער פאבריק פון ביקעלס ווערט אויפגעפירט „מרינקא־נעלר"... דאס אפעראלע זיך ווערט אפט־מאל מעגיש, וואס זענען אין די אמאליגע בעזיצלעמע נע־ווארען מאס'ן נאמען: שבעה מבעי העיר — „די זובען נאמאפלען פון דער שטאט" — אזוי אט די דאזיגע „מבעי העיר" זאלען דאס זען פערמישט אין א קאפאפ־אפארע, ווילט זיך פישוט נושט גלויבען. דאס ווילט זיך נארנישט לענגען אויפן שכל. אזוי נוט, זעהר נוט, אז נעטם, וואס תיכף ומיר רעצענזירט אויף דעם פארואוירף אזוי פאלענדע צו שפאלן אנ'אויספאר • שענגס־קאמוסיע. זאל די שטאט ווינסען, אז דער פארוואוירף שמוצט זיך אויף אמת. זאל מען ווינסען, ווער עס נעמען די שעהנע יודען, וואס זענען אויף אזא מיאוס'ן אופן עוסק בצרכי ציבור. אבער זאל דאס נושט זיין אומנץ פון יענע קא־מוסיעס, וואס ווערן נעשיקט פון בער־לין בי פערשלעפער מקוה • קרעמער פון זאכאדניע 56...

דאס איז יודישע לאדז פערמאנט נאר, נעלויבט זי נאט, אנ'עפענטליכע מיינונג וועלכע וועט אלמאל נעבען, אז אויף דער דאזיגער קאמוסיע זאל נושט אנטאכטן קיין שמויב...

ווארום קאדפוציץ איז א נעשווינר, א בילט'ער אויפ'ן קערפער, וואס דאס איז צוגענ און דאריקאלע מושל איז — אויפ־שמעלען.

י. ב.

אויף לאדזער טעמעס

אויפגעשטאנען דעם געשווין!

אלץ איז דער וועלט האט מען נעקענט פארווארפן די אויסרעדע פון דער קהלה קדושה איז לאדז, נאר אז מענשען פרנסים, שעהנע יודען פון דער שטאט לאדז, נעמען כאבאר — דערויף האט מען זיך שוין נושט נעקענט רוכמען.

איז דא איז מומען דערוגען — אוא בעשולדיגונג!

דאס איז שוין אזא פארוואירף, וואס מער נושט פערשוונדען ווערען. דא האב־דעלט זיך שוין נושט ווענען עפעס א בית־החיים אנגעשטעלטען, וואס האט נושט נעקענט ביישטעהן דעם נסיון אין נענומען „טרונק־נעלר"... דא האב־דעלט זיך ווענען א מויל מעבשו, וואס זענען אין די אמאליגע צייטען בעצייכענט נע־ווארען מיט'ן נאמען: שבעה מבעי העיר — „די זובען נאמאפלען פון דער שטאט" — אין אט די דאזיגע „מבעי העיר" זאלען דאס זען פערמישט אין א כאמפאר־אפארע, ווילט זיך פישוט נושט גלויבען. דאס ווילט זיך נארנישט לענגען אויפן שכל. אזוי נוט, זעהר נוט, אז נעטם, וואס תיכף ומיר רעצענזירט אויף דעם פארוואירף אזוי פאלענדע צו שפאלן אנ'אויספאר • שענגס־קאמוסיע. זאל די שטאט ווינסען, אז דער פארוואירף שמוצט זיך אויף אמת. זאל מען ווינסען, ווער עס נעמען די שעהנע יודען, וואס זענען אויף אזא מיאוס'ן אופן עוסק בצרכי ציבור. אבער זאל דאס נושט זיין אומנץ פון קאמוסיעס, וואס ווערן נעשיקט פון בערלין בי פערשלעפער מקוה • קרעמער פון זאכאדניע 56...

דאס איז יודישע לאדז פערמאנט נאר, נעלויבט זי נאט, אנ'עפענטליכע מיינונג וועלכע וועט אלמאל נעבען, אז אויף דער קאמוסיע זאל נושט פערשווונדען דעם נסיון אין נענומען „טרונק־נעלר"... דא האב־דעלט זיך שוין נושט

20 יאהר נאכ'ן מארד פאדערט אַ לאדזער יודישע פרוי נקמה פאַר איהרע אומגעקומענע עלטערן

אברהם שאול זילבערמאן איז מיט 20 יאָהר צוריק ערמאָרדעט געוואָרען צוזאמען מיט זיין גאַנצער פאַמיליע איז טאָמאשאָוו. — בלויז דאָס יונגסטע 3-יעהריגע מיידעלע טויבע איז אויף א וואונדערליכען אויפ'ז געבליבען ביים לעבען. דאָס קליינע יתומה'לע איז ערציִגען געוואָרען בייַ א פעטער, א פאַבריקאַנט אין לאָדז

דער סענסאַציאנעלער פּראצעס הויבט זיך היינט או איז וואַרשא

(ם) מיט קנאַפּע 20 יאָהר צוריק איז אין „סמאַרשוניו", א פֿאַרשטאָט פֿון מאָמאשאָוו מאזאוויעצק, אויסגעפוהרט געוואָרען א בלוטיגער מארד אויפֿער א גאַנצער יודישער פֿאַמיליע. א מרוֹיער־נאַר זכר פֿון דעם גרויליקאַפֿטען מארד איז בויז'ן התעוררות מאַ נאָך דא אויפֿן מאָמאשאָמער יודישן בית־עלמין, וועלכע וענען 4 טעג פֿאַר פּסח אין יאָהר 1909 אומגעברַאכט געוואָרען בייַ זיך אין דער וואוינונג.

נאָר א גליקליכער צופֿאַל האָט געוואָלט אז דער זעקסטער קרבן פֿון די מערדער זאָל אָפּגערעטעט ווערען אויף א וואונדערליכען אופֿן. אין אָט דער לעצטן געשיכטע קרבן האָט אונז דערוויַיזט די בלוטיגע פֿאַזורונג וועלכע איז פֿאָרגעקומען אין דער 3־יעהריגער מיידעלע טויבע זילבערמאַן. אויף וועגען דעם איז ערציִגען געוואָרען דאָס יתומה'לע.

4 טעג פֿאַרם סח פֿון יאָהר 1909, וען א יודישער בעקער האָט פֿאַרמאַכט געבאַלט געפֿעקס אין דער שטאָט פֿון „סמאַרשוניו", איז די שענק נאָך געווען פֿער־מאַכט. דער בעקער האָט געלאָפֿט, אַבער מ'האָט נישט געפֿונען. בינו־לבינו איז אויך אַנגעקומען די שוועסטער פֿון פֿרוי מאָטל זילבערמאן, צפורה. זי האָט אויך געמוזט קלאַפּען אין מיר אַפֿער פֿון אונטערנג האָט מען אָהער נישט געפֿונען פֿערט. די כעשה איז אָהער געוואָרען אויפֿגעלאָזט. זי האָט דערוויַיל נאָר געדאַרפֿט האָלטן אַ שמועס מיט איר שוועסטער, וואָס איז אויך אַהער אַרויס. אין דעם צייט איז אַ וואָגן מיט פֿערד פֿאָרגעפֿאָרן פֿאָר דער שענק. אין דעם וואָגן זענען געזעסן דרַיי מענטשן. צוויי פֿון זיי זענען אַרויס פֿון וואָגן, זענען אַהער אַרויס, אָבער ווען זיי האָבן דערזען אַז דער בעקער איז נישטאָ, זענען זיי אַהין צוריק. אין דעם וואָגן איז נאָך געזעסן אַ דריטער, וואָס האָט אויך אַהער אַרויס, אָבער ווען ער האָט דערזען אַז דער בעקער איז נישטאָ, איז ער אויך אַהין צוריק. אין דעם וואָגן איז נאָך געזעסן אַ פֿרוי, וואָס האָט אויך אַהער אַרויס, אָבער ווען זי האָט נישט בעמערקט פֿון דעם קאָפּ אַז דער בעקער איז נישטאָ, איז זי אויך אַהין צוריק. אין דעם וואָגן איז נאָך געזעסן

Lodzer Tageblat № 286 לאדזער טאגעבלאט

ראס אומשולדיגע מיידעל

ענדע פון זייט 4

זען זיך „צוזאמענלעבען", אזן לויפ וועל דאס נישט פארשטעהן.

אבער די סטודענטען אזן דער קאמוניסטישער אריסאקראטיע גרעפ לויפ'ן, אזן נישט נור די אינדיווידועלע צוויי מיטגלידער. בני זיי אזן לויפ דער רענער וועג, אויף וועלכען אלע אמת'ע קאמוניסטן דארף גיין הויך וועלכע נישט דורך ציאליזם נעפירט ווערען. נאר דורך א רעגים אויסגעהאלטענעם לעבען, דורך קעמפ אנטיגען פון זיך.

אזן אלץ, יעדער אויף זיין שטענדער, וויל אז לויפ. וויבאלד זיי האבען לויפ פארלוסט אזנ'ם דאזוגען רענעם מיט מיידל, וואס שטאמט זי גרעב נישט פון קיין אבטיטער-פאמיליע, נאר פון דער נעזונדזעגער רוסישער אינטעליגענץ.

אזן דער קאמוניזם אזן פארהאן דער סטודענט דארף, א קאמוניסט, א נישט וועזענטלעכער לויפ'ן, אזן נישט נור אויסערליך צוזאמענגעקלעבטער מיטגליד פון קיין אבטיטער-פאמיליע, נאר פון דער נעזונדזעגער רוסישער אינטעליגענץ.

נאר דערצו זען דאך נישט דער קאמוניזם אזן דער קאמוניזם. ער אזן מצקע דער פיהרער, אבער א דעה אזן דער קאמוניזם האבען אויך די אויבערינע סטודענטען.

זענען צווישען די אויבערינע סטודענטען פארהאן אויך מנעזוסקי, סקארוק, באקוסקא, מאלאדעצקי אזן באראשוי, אזן יעדער אנגער פון זיי האט א שווארצ קוטע צו לויפ'ן. וועט מינעזוסקי אזן חלומ'ס, אז לויפ זאל ווערען זענע. מאלאדעצקי ווארט אזן קען זיך נישט דערוואקעווען, אז לויפ זאל ווערען אלעמענס. באקוסקא רעכט זיך ארען צו אויפשטעל, אזן נישט נור זיך אליין, נאר פון קיין אבטיטער-פאמיליע. נאר אזן פון דער אידעאלער מעטעל. ער אזן אנ'שפיל'שפוקוס. ער אזן האראצמע. ער אזן פוזוש אזן ער שוידערליך. מאראלוש, — אזן ער שרעקליך.

אבער דער דאזוגער דארף, מוס זיין נאנצער מאראלישער נעפאלנקטע, האט פינדעסטענס זעלבסטווענען נעלבסטשרעפ נעפילען פאר לויפ'ן. ער האט לויפ נוב נאר אנדערש פון די אויבערינע מיטגלידער, וואס ער זעט אלע טאג. עס אזן א נוב פיל מוס רעכער פארנעווענדיגט ווערען די אויבערינע רעכט, אז לויפ זאל ווערען נוב ערנסטהאפטער. ער האט לויפ נוב אנדערש, אז ער זאל אויסנוצען זיין פרייע צייט. ער האט לויפ נוב אנדערש, אז ער זאל אויסנוצען זיין פרייע צייט. ער האט לויפ נוב אנדערש, אז ער זאל אויסנוצען זיין פרייע צייט.

אזן אלץ, יעדער אויף זיין שטענדער, וויל אז לויפ. וויבאלד זיי האבען לויפ פארלוסט אזנ'ם דאזוגען רענעם מיט מיידל, וואס שטאמט זי גרעב נישט פון קיין אבטיטער-פאמיליע, נאר פון דער נעזונדזעגער רוסישער אינטעליגענץ.

אזן דער קאמוניזם אזן פארהאן דער סטודענט דארף, א קאמוניסט, א נישט וועזענטלעכער לויפ'ן, אזן נישט נור די אויבערינע סטודענטען, אזן אלץ זענען זיי מעגליך, וואס שטאמט זי גרעב נישט פון קיין אבטיטער-פאמיליע, נאר פון דער נעזונדזעגער רוסישער אינטעליגענץ.

אזן דער קאמוניזם אזן פארהאן דער סטודענט דארף, א קאמוניסט, א נישט וועזענטלעכער לויפ'ן, אזן נישט נור די אויבערינע סטודענטען, אזן אלץ זענען זיי מעגליך, וואס שטאמט זי גרעב נישט פון קיין אבטיטער-פאמיליע, נאר פון דער נעזונדזעגער רוסישער אינטעליגענץ.

אן' „ארבייטס-פאבאר"

ענדע פון זייט 3

„טרודאוויקעס" (אזוי הייסען די ארבייטס-סאלדאטען") אזן בני באהנען פוילן אזן בני די פארמען אויפ'ן דוגאי אזן שוארצען ים. אזן די ערשטע פון יאהר האט זיער ארבעט אויף די נעפענגעניסע פון אויסנעצונגען, אז אזן די רעגירונגס-ארבעטערינגס ענגען בעשטימט נעווארען, האבען זיי נישט נעארבעט אזן די מעשער-אנגעשטעלטע פון מיליאן דאלאר. זיי האבען זיך אויך נוצליך נעמאכט בני וואלד-ארבעט, נארטען-פלאנצונג, נרעטשערי, אזן די מיהלען אזן אויך אזן נעווינסט פאבריקען. די ארבעט ווערט אונטער א מיליטערישער דיסציפלין, מוס אלעמען, אונטער-אפיצירען פון דער ארמעע. אבער עס האט נישט נעדויערט לאנג אזן זיי זענען שוין נעשטאנען בני דער ארבעט, אלמונג נעמאכט בעי אויך מאשינען, וואס האבען ארויס-נעווינזען פלינקער פון אויסנעצטע פון פאבריק.

אזן אנדערע פאבריקען האט זי נעפונען „טרודאוויקעס", וואס האבען נעמאכט מיט זייער ארבעט אזן נוב נרויסע פארמעגען. זי האט אפילו נשוואכע מינוט נישט נעשטאנען. אלע זענען נעווען נוט באצאלט, אזן אויך נוט נעהאנדלט. אזן אמת, אז אין דער ארמעע זענען נעווען אויך אנדערע באדינגונגען. דארט האבען זיי נישט נעדארפט ארבעטן אזן נישט נעקענט. אבער אין דער ארמעע זענען נעווען אנדערע שוועריגקייטען. דארט האבען זיי נישט נעקענט אוועקלויפען פון דער ארבעט, ווייל דאס אזן נעווען פארבונדען מיט דעם טויט-שטראף.

בעים שיקען די ארבעטס-פאבארעס צעם צו ווערקע אם אזן ארבעטען, אזנ מער דער אויפזיכט פון מינוסטעריום פאר עפענטליכע ארבעטן דארפען מען זיך נישט לענג פון מער-מון, וואס ווילען זיך אויסקויפען מוס נעלד, זענען בעשטימט פריוזע דינגען. אנ'ערך 20 פראצענט פון דעם נעלד נייט בארעווצעם פון נאנצען לאנד בעטאטלען זיי נעהאלפען אויף אויסנוסטע ארבעטס-פלעצער.

די סאמע ווישטיגסטע ארבעטס פון דיזע „טרודאוויקעס" (אזוי הייסען די ארבעטס-סאלדאטען") אזן בני באהנען פוילן אזן בני די פארמען אויפ'ן דוגאי אזן שוארצען ים. אזן די ערשטע פון יאהר האט זיער ארבעט אויף די נעפענגעניסע פון אלע 20.000 יונגעלעט. זענער צאהל וואקסט פון יאהר צו יאהר. אויך נעפונט מען צווישען זיי מענשען פון אלע קלאסען, נישט קוקענדיג דערויף, וואס מען קען זיך אויסקויפען. א סך אינטעליגענטען צוהען פאר די ארבעטס-פאבארעס פון שמאיאנאן, נעוואנט צו דער ארבעטס-ארמעע אויסאראשירן. אז ערשט אזן א צוהן יאהר ארום וואט מען מאנען פעטסט שפעלען, וויל נרוים עס אזן דער ערפאלנ פון דעם נעגען עקספעדימנט. אבן זאך אבער אזן שוין זיכער, האט ער ערקלערט, אהן דער דאזוגער ארבעטס-ארמעע וואלט פוילנאלזן זעהר וועניג אויסנעמען אויפ'ן נעביט פון פאבריקען אזן פלינקע פון נעלד.

אזן אנדערע פאבריקען האט זי נעפונען „טרודאוויקעס", וואס האבען נעארבעט אזן נרויסע פארמעגען, וואס האבען נעהאט נוט נענוג ארבעט אזן זיי נעהאלפען אויסנעצונגען פון פלינקע פון אויסנעצטע מיט זייער ארבעט נעווינזען.

דער ערשטער ווישטיגער פאקט וועגען דער ארבעט פון „טרודאוויקעס" אזן דער, אז זיי האבען נישט נעקענט ארבעטן לענג. אויך נעפונען זיי זיך נישט אויף דער ארבעט. זי האט אפילו נשוואכע מינוט נישט נעשטאנען. זי האבען נישט נעקענט אוועקלויפען פון דער ארבעט, ווייל דאס אזן נעווען פארבונדען מיט דעם טויט-שטראף. דער צווייטער ווישטיגער פאקט אזן דער, אז דער ארבעט אזן נעווען שווער. זי האבען נישט נעקענט ארבעטן לענג